

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАТОРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

підготовки магістра
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта»

Луцьк–2022

Силабус вибіркового освітнього компонента «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» підготовки магістра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 «Спеціальна освіта», за освітньо-професійною програмою «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта»

Розробник: Стасюк Людмила Павлівна, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Сидорук І.І.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
протокол № 2 від 21 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри: _____

(Кузава І.Б.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<u>Галузь знань</u> 01 Освіта / Педагогіка <u>Спеціальність</u> 016 Спеціальна освіта <u>Освітньо-професійна програма</u> Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта <u>Освітній рівень: другий</u> (магістерський)	Вибірковий
Кількість годин 120 кредитів 4		Рік навчання 1
		Семестр 2
ІНДЗ:		Аудиторні - 24
		Лекції - 10
		Практичні - 14
	Самостійна робота – 88год.	
	Консультації –8 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання - українська		

II. Інформація про викладача

Стасюк Людмила Павлівна

Науковий ступінь – кандидат педагогічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: +380996260162, Lust.Stasuk1991gmail.com

Дні занять (згідно електронного розкладу на сайті університету)

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус освітнього компонента «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» є вибіркоким документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта денної форми навчання. Силабус укладено з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Вивчення освітнього компонента «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі спеціальної освіти відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, світових тенденцій та національного досвіду України, де передбачено різні форми організації освіти і соціалізації дітей.

Реформа освіти висуває нові вимоги до організаторів спеціальної освіти, які мають володіти сучасними науковими теоретичними знаннями, методичними вміннями й навичками, креативним мисленням. ґрунтуватись на системному підході до структурно-функційного аналізу педагогічної інноваційної діяльності в цілому й на компетентнісному - до визначення якості підготовки організаторів та фахівців спеціальної освіти, здатних працювати з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

ОК є професійно-орієнтованим у системі педагогічної підготовки.

2. Пререквізити

Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички, сформовані у ході вивчення ОК «Актуальні проблеми корекційної педагогіки», «Проектний менеджмент», «Інклюзивна педагогіка», «Спеціальна психологія осіб з особливими потребами», навчальної (організаційно-методичної) практики у закладах з інклюзивним навчанням.

Постреквізити. Освоєння даного освітнього компонента є необхідною основою для подальшого вивчення ОК «Організація та управління корекційно-реабілітаційною діяльністю», «Теорія і практика інклюзивного виховання», переддипломної практики, підготовці кваліфікаційної роботи.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою викладання освітнього компонента «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» є формування у здобувачів освіти ґрунтовних знань про сутність, структуру та рівні інноваційної педагогічної діяльності, її специфіку в закладах освіти; усвідомленого розуміння законів перебігу інновацій та формування готовності майбутнього фахівця до організації успішної інноваційної діяльності, творчого використання технологій в закладах освіти на сучасному етапі.

Завдання вивчення освітнього компонента - сформувати у здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти:

- опанувати специфіку взаємодії педагога та дітей з інтелектуальними порушеннями;
- аналізувати та узагальнювати теоретичні основи сутності проблеми реалізації інноваційної діяльності у педагогічній сфері та у сфері спеціальної освіти;
- формувати вміння та навички практичної інноваційної діяльності в закладах спеціальної освіти;
- формувати вміння оцінювати реальний стан організації інноваційної педагогічної діяльності й добирати та застосовувати оптимальні інноваційні технології у професійній діяльності.
- сформувати вміння застосовувати адекватні завданням зміст, форми, методи, засоби та прийоми роботи відповідно до віку, пізнавальних можливостей, етіології та патогенезу дітей;
- сформувати вміння аналізувати, прогнозувати, коригувати навчальний та виховний процес відповідно до сучасних підходів щодо організації корекційної освіти;
- сформувати вміння методично правильно й доцільно організовувати освітній процес у закладах спеціальної та інклюзивної освіти, здійснюючи при цьому корекційно-розвивальний вплив на дітей з особливими освітніми потребами;
- опанувати особливості діагностичної, інформаційно-пояснювальної, комунікативної роботи.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта» у ході вивчення ВОК «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» у здобувачів освіти необхідно сформувати **загальні і фахові (спеціальні) компетентності**, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

ЗК-1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-3. Здатність працювати в команді.

ЗК-6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

СК-1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-2. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами (залежно від спеціалізації).

СК-3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.

СК-7. Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

СК-8. Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища

СК-10. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Результати навчання (РН):

РН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

РН 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

РН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

Soft skills(т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольні-оцінювальні; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю Бали
Тема 1. Теоретичні основи організації інноваційної педагогічної діяльності: сутність, принципи, специфіка.	20	2	2	16		ДС, РМГ, УО, ІРС / (макс. к-сть балів за практ. заняття – 20)
Тема 2. Концептуальні засади становлення інноваційної освіти в Україні	24	2	2	18	2	ДБ, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 3. Науково-методичне забезпечення інноваційної діяльності	24	2	2	18	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 4. Управління інноваційними процесами у сучасному закладі освіти	26	2	4	18	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 10/10
Тема 5. Формування готовності спеціальних педагогів до інноваційної професійної діяльності	26	2	4	18	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 10/10
Всього годин/балів	120	10	14	88	8	100

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

^{2/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Технологізація діяльності у сфері спеціальної освіти.
2. Розкрити позиції, за якими можна проводити технологізацію спеціальної освіти.
3. Обґрунтуйте передумови виникнення соціально-педагогічної інноватики в нашій країні та інноваційної діяльності у сфері спеціальної освіти
4. Визначте взаємозв’язок інновації і традиції в педагогічній діяльності.
5. Наведіть приклади часткових, модульних і системних соціально-педагогічних нововведень і новацій у сфері спеціальної освіти.

6. Розкрийте роль педагогічного експерименту в інноваційній педагогічній діяльності.
7. Охарактеризуйте на конкретних прикладах інноваційні стереотипи.
8. Запропонуйте найефективніші, на ваш погляд, методи розвитку інноваційної поведінки фахівця сфери спеціальної освіти.
9. Запропонуйте шляхи формування індивідуального стилю діяльності педагога в установі спеціальної освіти.
10. Зробіть порівняльний аналіз будь-якої системної інноваційної технології з традиційною.
11. Обґрунтуйте, чому можна розглядати інтерактивну взаємодію як сукупність технологій.

Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень студентів. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, **100**.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складе залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. *Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти* передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час робіт, заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#) Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передуює семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль знань здобувачів освіти з ОК «Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти» здійснюється відповідно до Положення про поточне та

підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 28.06.2022 р. URL: <https://v.gd/DgfFFL>.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента «Актуальні питання ранньої діагностики та підтримки розвитку дитини» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів, як правило, – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
7-10 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4-6 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
1-3 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який недостатньо повно володіє навчальним матеріалом, необґрунтовано його викладає, частково розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі істотні неточності та незначні помилки.
0 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє

	навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Питання до заліку

1. Сутність педагогічної інноватики.
2. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів.
3. Педагогічна інноватика, пошук нових максимально ефективних технологій навчання і виховання.
4. Структура педагогічної інноватики.
5. Класифікація педагогічних нововведень.
6. Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів.
7. Основні принципи управління інноваційними освітніми процесами.
8. Структура і динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів її рівні та етапи.
9. Технологія як наука. Історичні аспекти педагогічної технології.
10. Класифікація педагогічних технологій.
11. Умови забезпечення свободи дитини.
12. Форми організації дитячої діяльності у повсякденному житті.
13. Особливості педагогічного доробку С. Френе.
14. Особливості змісту педагогічної технології «Школа успіху і радості».
15. Концептуальні засади педагогічної технології «Школа для життя, через життя».
16. Педагогічна система Декролі.
17. Концептуальні засади педагогічної технології «Школа діалогу культур».
18. Концептуальні положення технології розвитку творчої особистості.
19. Особливості змісту технології Г. Альтшуллера.
20. Концептуальні засади технології М Єфименка.
21. Особливості змісту технології фізичного виховання дітей.
22. Сутність інноваційної педагогічної діяльності.
23. Головні критерії передового педагогічного досвіду.
24. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога та шляхи їх подолання.
25. Структурні компоненти управлінської інноваційної діяльності діяльності.
26. Види педагогічної експертизи.
27. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога.

28. Основні принципи інноваційної діяльності педагога.
29. Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності.
30. Розробити методичні рекомендації для педагогів установ спеціальної освіти з реалізації інноваційних технологій.
31. Оцінити ефективність інноваційної педагогічної діяльності в закладі спеціальної освіти.
31. Проаналізуйте методи і форми організації інноваційної діяльності у сфері спеціальної освіти.

9. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. К., 1998.
2. Бондарева К. І. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: Науково-методичний посібник. Суми, 2001.
3. Буркова Л. Технології в освіті. Рідна школа. 2001. № 2.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
5. Драйден Г., Джаннетт Вос. Революція в навчанні / Перекл. з англ.М. Олійник. Львів: Літопис, 2005.542 с.
6. Дичківська І. Розвивальна роль дидактичного матеріалу в педагогічній системі М. Монтессорі Дошкільне виховання. 1998. № 4.
7. Жерносек І. Педагогічний досвід: головні ознаки і критерії. Рідна школа. 1999. № 9.
8. Зязюн І. А. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії. Світло. 1996. № 1.
9. Іонова О. М. Організація навчально-виховного процесу за вальдорфською методикою. Джерело педагогічної майстерності. 1996. № 15.
10. Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник / ред. О.І. Огієнка. Київ, 2016.120 с.
11. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади. К., 2007. 458 с.
12. Лист МОН України № 2.5-281 від 05.02.2018 року "Роз'яснення щодо тривалості уроків в інклюзивних класах".
13. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський : КПНУ імені І. Огієнка, 2014. 260 с.
14. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. К, 2007.
15. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загально-освітнього навчального закладу : монографія; за наук. ред. Г. Д. Щекатунової. К. : Педагогічна думка, 2013. 264 с.
16. Паламарчук В. Ф. Педагогічні інновації: міфи та реалії Директор школи, ліцею, гімназії. 2002. № 3.
17. Перспективні освітні технології / за ред. Г. С. Сазоненко. К. : Генезис, 2012. 560 с.
18. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті / за ред. А. М. Алексюк, П. М. Воловик. К. : ВПОЛ, 2001. 502 с.
19. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в ЗНЗ для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2019/2020 н. р.
20. Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу) України для дітей з вадами або (та) розумового розвитку / В збірнику законодавчих та нормативних актів про освіту. Вип. 2. К., 2008.

21. Підласий І. П., Підласий А. І. Педагогічні інновації. Рідна школа. 1998. № 12.
22. Попова О, В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. Харків, 2001.
23. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусишина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макарчук, В.І. Шинкаренко. Київ, 2014. 336 с.
24. Шерудило А. В. Сутність та класифікація інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць* / Кам'янець-Подільський, 2015. Випуск 18 (1–2015). С. 442–448.
25. Четверікова Н. В. Актуальність проблеми збереження емоційної стійкості педагогів в умовах інклюзивної освіти: сучасний вимір // Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки. 2017. том 1. вип. 3. С. 107–113.
26. Чурай А.Л., Ведернікова Н.В., Кваріані І.А. Психолого-педагогічна діагностика дошкільників з порушеннями інтелекту : методичний посібник / за ред. С.В.Полещук. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2009. 216 с.

Інтернет-ресурси:

1. ioso/iip.net.net
 2. ndce.ru/new/title.htm/
 3. www.mon.gov.ua
 4. www.ispukr.org.ua
 5. Дегтяренко Т.М. Інформаційні технології в системі корекційно-реабілітаційної допомоги [Електронний ресурс] *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 6 (20). Режим доступу до журналу : <http://www.ime.edu-ua.net/em20/emg.html>.
 6. Дефектологический словарь www.defectology.ru
 7. Инклюзивное образование : проблемы совершенствования образовательной политики и системы : материалы Междунар. конф., 19-20 июня 2008 года / [редкол.: Г.А. Бордовский (пред.) и др.]. СПб. : Изд-во РГПУ, 2008. 215с.; То же [Электронный ресурс]. URL:<http://socpolitika.ru/files/rus.pdf> (20.09.10).
- Крок: клуб працівників спеціальної освіти <http://krok.org.ua>.